

ג ל י ר נ ו ת ל ע י ו ן ב פ ר ש ת ה ש ב ו ע
ע ר ו כ י ם ב י ד י נ ח מ ה ל י ב ו ב י ן
ה ש נ ה ה ש מ ו נ ה ע ש ר ה
י ו ״ ל ע ״ י מ ו ס ד ת ו ר ה ו ה ש כ ל ה ל מ ב ו ג ר ר ם ו ל נ ו ע ר
ה ס ת ד ר ו ת נ ש י מ ז ר ח י ב א מ ר י ק ה

ה"

18

פ ר ק י ״ ד

י ״ ל ך (ת ש י ״ ט)

א. י ״ ט ו י ב ר כ ה ו ו י א מ ר ב ר ו ך א ב ר ה ם ל א ל ע ל י ו ן
כ ״ ו ב ר ו ך א ל ע ל י ו ן א ש ר מ ג ן צ ר י ך ב י ד ך

נ ד ר י ם ל ״ ב ע ״ כ : א ״ ר ז כ ר י ה מ ש ו ם ר ״ י ש מ ע א ל : ב ק ש ה ק ב ה ״ ו ל ה ו צ י א כ ה ו נ ה מ ש ם ,
ש נ א מ ר ״ ו ה ו א כ ה ן ל א ל ע ל י ו ן ״ , כ י ו ן ש ה ק ל י ם ב ר כ ת א ב ר ה ם ל ב ר כ ת ה מ ק ו ם ה ו צ י א ה
מ א ב ר ה ם . . . א מ ר ל ו א ב ר ה ם : ״ ו כ י מ ק ד י מ י ן ב ר כ ת ע ב ד ל ב ר כ ת ק ו נ ו ? ! ״ מ י ד נ ת נ ה
ל א ב ר ה ם , ש נ א מ ר (ת ה ל ״ ק ״ י) ״ נ א ו ם ה ״ ל א ד ו נ י ע ב ל י מ י נ י ע ד א ש י ת א ו י ב י ך
ה ד ו ם ל ר ג ל י ך ״ , ו ב ת ר י ה (= ו א ח ר י ו) כ ת י ב : ״ נ ש ב ע ה ״ ו ל א י נ ח ם : א ת ה כ ה ן ל ע ו ל ם ,
ע ל ד ב ר ת י מ ל כ י צ ד ק . . .

ר א ב ״ ע ד ״ ה ו ה ו א כ ה ן : כ ד ב ר י ה מ ת ר ג ם א ר מ י ת (א ו נ ק ל ו ם : ו ה ו א מ ש מ ש ק ד ם א ל ע ל א ה)
ו כ ן כ ל ״ כ ה ן ״ , ו ה ע ד (ש ״ כ ״ ח) ״ ו כ ה נ ו ל י ״ ו פ י ר ו ש (ת ה ל ״ ק ״ י) ״ ע ל ד ב ר ת י
מ ל כ י צ ד ק ״ ב ס פ ר ת ה ל ו ת , כ י כ ה ו ג ן ד ב ר ו י פ ה ע ש ה ש ב ר ך א ב ר ם ב ת ח י ל ה , ב ע ע ב ו ר
ש ה ת נ ד ב ל ה ו ש י ע א ש ר נ ש ב ו , ו א ח ר כ ן א מ ר : ו ב ר ו ך ה ש ם ש ע ז ר ו ו נ ת ן צ ר י ו ב י ד י ו .

- 1) מה התבדל בין דברי הגמ' לדברי ראב"ע בהערכת מלכי צדק?
- 2) כיצד מפורשת הגמרא את המלים בתהלים "על דברתי מלכי צדק" ומה משמעות היו"ד של "דברתי"?

ב. י ״ ט ב ר ו ך א ב ר ה ם ל א ל ע ל י ו ן ק ו נ ה ש מ י ם ו א ר ץ

ר ש ״ י ד ״ ה ק ו נ ה ש מ י ם ו א ר ץ : כ מ ו (ת ה ל י ם ק ״ ו) ״ ע ו ש ה ש מ י ם ו א ר ץ ״ :
ע ״ י ע ש י ת ן ק נ א ן ל ה י ו ת ש ל ו .

ה ר מ ב ״ ן ד ״ ה ו ה ו א כ ה ן ל א ל ע ל י ו ן . . . ו מ ל כ י צ ד ק ל א ה ז כ י ר ה ״ א ב ל א ב ר ם א מ ר ה ״
א ל ע ל י ו ן ק ו נ ה ש מ י ם ו א ר ץ ״ , כ ת ב ר ש ״ י : ק ו נ ה כ מ ו ע ו ש ה , ע ״ י ע ש י ת ן ק נ א ן
ל ה י ו ת ש ל ו ״ , ו א ל ה ש נ י פ נ י ם ה ם : ו א ו ל י כ ן . ה ד ב ר ש י ב ו א ל ו ק נ י ן ב ע נ י ן
ה ע ש י ה : ו כ ן (ת ה ל ״ ק ל ״ ט) ״ כ י א ת ה ק נ י ת כ ל י ו ת י ״ , ש י כ פ ו ל ״ ת ס ו כ נ י ב ב ט ן
א מ י ״ , ו כ ן (ד ב ״ ל ״ ב) ״ ה ל א ה ו א א ב י ן ק נ ך ה ו א ע ש ך ו י כ ו נ נ ך ״ , כ י ה ל ש ו ן
י א מ ר ״ ק נ י ן ״ ב ע ע ש י ה , ו ה ה פ ך (ב ר ״ י ״ ב) ״ ה נ פ ש א ש ר ע ש ו ב ח ר ן ״ .
ו ה נ כ ו ן מ ה ש א מ ר ע ו ד : ״ ק נ א ן ל ה י ו ת ל ו ״ , כ י כ ל א ש ר ל א ד ם י ק ר א ״ ק נ י נ ו ״
ו י ק ר א ה צ א ן ״ מ ק נ ה ״ ב ע ע ב ו ר ה י ו ת ו ע י ק ר ר כ ו ש ה א ד ם . ו ל ש ו ן ח כ מ י ם ״ ה מ ג ב י ה
מ צ י א ה ל ח ב ר ו ק נ ה ח ב ר ו ״ , . . . ו כ ן ב כ ל מ ק ו ם ת ב ו א ל ה ם ב מ ק ו ם ״ ז כ י ה ״ ,
כ ל ו מ ר ש ה ו א ש ל ו .

- 1xx) לפי דעת הרמב"ן יש בדברי רש"י שני פירושים שונים למושג "קונה" ("ואלה שני פנים") מה הם שני הפירושים?
- 2xx) במה מסייעים הפסוקים תהלים קל"ט י"ג; דב' ל"ב ו'; בר' י"ב ו' לפירוש הראשון שבדברי רש"י?
- 3xx) מדוע מעדיף הרמב"ן את הפירוש השני למלה "קונה" על הראשון? (שים לב: מה בין אמונת מלכי צדק לבין אמונת אברהם?)

ג. י ״ ט ב ר ו ך א ב ר ם ל א ל ע ל י ו ן ק ו נ ה ש מ י ם ו א ר ץ

ב ר א ש י ת ר ב ה מ ״ ג ו ״ : . . . א ״ ר י צ ח ק : ה י ה מ ק ב ל א ת ה ע ו ב ר י ם ו א ת ה ש ב י ם ו מ ש ה י ו
א ו כ ל י ן ו ש ו ת י ן , ה י ה א ו מ ר ל ה ם : ״ ב ר כ ו ! ״ , ו ה ם א ו מ ר י ם ל ו : ״ מ ה נ א מ ר ? ״
ו ה ו א א ו מ ר ל ה ם : ״ א מ ר ו : ב ר ו ך א ל ע ל ם ש א כ ל נ ו מ ש ל ו ״ . - א מ ר ל ו ה ק ב ה ״ ו :
א נ י ל א ה י ה ש מ י נ י כ ר ל ב ר י ו ת י ו ה כ ר ת א ו ת ם ב ב ר י ו ת י , מ ע ל ה א נ י ע ל י ך כ א ל ו
א ת ה ש ו ת ף ע מ י ב ב ר י י ת ו ש ל ע ו ל ם , ה ה ״ ד : ״ ק ו נ ה ש מ י ם ו א ר ץ ״ .

- 1) במה שונה המדרש בתפישת פסוקנו מן הפירושים דלעיל?
- 2) הניחן להוכיח בעזרת פסוק כ"ב, שאין פירושו של המדרש פשוטו של מקרא?

ד. כ ״ א ת ן ל י ה נ פ ש ו ה ר כ ו ש ק ה ל ך

כ ״ ב . . . א ם מ ח ו ט ו ע ד ש ר ו ך נ ע ל ו א ם א ק ח מ כ ל א ש ר ל ך ו ל א ת א מ ר א נ י ה ע ש ר ת י א ת
א ב ר ם .
נ ד ר י ם ל ״ ב : א ״ ו י צ ח נ ן : מ פ נ י מ ה נ ע נ ש א ב ר ה ם א ב י נ ו ו נ ש ת ע ב ד ו ב נ י ו ל מ צ ר י ם ?
מ פ נ י ש ה פ ר י ש ב נ י א ד ם מ ל ה כ נ ס ת ח ת כ נ פ י ה ש כ י נ ה , ש נ ״ ״ ת ן ל י ה נ פ ש ״ .
מ ד ר ש א ג ד ה : ״ ה ר י ם ו ת י י ד י . . . ו ל א ת א מ ר . . . ״ א ו ת ה ש ע ה ק ד ש א ב ר ה ם מ ו ש ל ה ק ב ה ״ ו ,
ש ל א י ח ש ו ב מ ל ך ס ד ו ם , ש ע ל י ד י מ מ ו ן ע ש ה א ב ר ה ם מ ל ח מ ה ע ם א ר ב ע ה ה מ ל כ י ם ; ו ל א
ע ש ה מ ל ח מ ה א ל א ל ה צ י ל א ת ל ו ט ו א ת ר כ ו ש ו ש ה י ה ב ן א ח י ו .

ה ס ב ר כ י צ ד נ י ד ו ן א ו ת ו מ ע ש ה ע ״ י ד ע ה א ח ת כ ר א ו י ל ע ו נ ש ח מ ו ר ו ע ״ י ד ע ה
ש נ י ה כ ק ד ו ש ה ש ״ ?

ה. כ"ג ולא תאמר אני העשרתי את אברהם.

רש"י: שהקבה"ו הבטיחני להעשירני; שנאמר (י"ב ב') "ואברכך". מה קשה לרש"י ומה תיקן בדבריו אלה?

ה פ ט ר ה

ישעיה ט"ז - ל"ח; מ"א א - ט"ז

צדק יקראהו לרגלו.

מא ב' מי העיר ממזרח

רש"י (על פי ההוצאה המדעית של פאהרשן):

ראב"ע: הקדמונים אמרו כי זה רמז על אברהם שהתגבר על המלכים ושבר הצלמים... גם זה נכון.

"מי העיר ממזרח" אותו צדק יקראהו לרגלו. מי העיר את אברהם להביאו מאדם שהוא במזרח. וצדק שהיה עושה, היא הייתה לקראת רגליו בכל אשר הלך.

ולפי דעתי שהוא רמז על כורש, כי כל הפרשה היא דבקה, וכן כתוב (מ"ו, יא): "קורא ממזרח עיט, מארץ מרחק איש עצתי", והנה אחריו (מא, כה): "העירותי מצפון ויאת, ממזרח שמש יקרא בשמי", ובפרשה כולה מפורש שם כורש "ממזרח".

"יתן לפניו גויים": מי שהעירו להסיעו ממקומו הוא נתן לפניו ארבעה מלכים וחילוליהם.

אבן כספי:

ר ד "ק:

לא זכר בזה הפעול. והטעם: על כורש ועל מלכי מדי, כי ארצו מזרחית צפונית לארץ ישראל... וכן נהג לפעמים לסתום הדברים, ואחר הרבה דברים יבאר ממי הוא מדבר, כמו שעשה במשא בבל (ישעיה יג), ורבים כן.

"מי העיר ממזרח": והוא אברהם אבינו שהעיר אותו האל לצאת מארץ מזרח, שהיתה ארץ מולדתו, והעיר אותו האל מבית עובדי פסילים.

ש ד "ל:

"מי העיר ממזרח": זה כורש. "צדק יקראהו לרגלו": מי הוא הקורא לו שיבוא אחריו? כאילו האל קורא לכורש אחריו לעשות רצונו ולהשפיל את בבל. "צדק": כמו בצדק, וכן תרגם יונתן: בקשות.

"צדק יקראהו לרגלו": בכל מקום שהיה הולך, בכל מקום שהיה רגלו שם, היה קורא צדק ואמת, כמו שאמר (בראשית י"ג, ד'): "ויקרא שם אברם בשם ה'". וכינוי יקראהו ל"צדק" - זהו הצדק ואמת, שהיה אומר להם: עזבו העכו"ם, כי אין בהם ממש ועבדו מי שבא העולם והיה מלמד אותם דרכי האמונה. היש פלא כזה? איש אחד בין כל בני הארץ שהיו כולם עכו"ם ומוכיחם על אמונתם ולא פחד מהם וממלכיהם - מי העיר לבבו לעשות זאת? הלא אנכי ה'!

"יתן לפניו גויים": ומי הוא שנתן לפניו גויים והרזה אותו במלכים, והם ארבעה מלכים: כדלעומד והמלכים אשר אתו. ויש מפרשים העניין הזה עניין נבואה על כורש, שיעירוהו האל ממזרח לבוא על בבל ויתפשט ולא יעמדו לפניו גויים ומלכים. והנכון כמו שפירשנו וכמו שפירש אדוני אבי, וכן תרגם יונתן.

1. רש"י ורד"ק הולכים בפירושה בעקבות חז"ל בגמרא ובמדרשים. התוכל למצוא את הסיבה, מה ראו חז"ל ליחס פסוקנו לאברהם?
2. התוכל למצוא נימוקים לפירושו של ראב"ע (נוסף על אלה שמביא הוא בעצמו).
3. מי הוא הנושא של "צדק יקראהו לרגלו" לפי רש"י, רד"ק ורש"ד?
4. מה הוא הדמיון שמביא אבן כספי למקומו מי שעיה יג? עיין שם בפרק - כולו!
5. התוכל למצוא סיבה לכך למה לא נוקב הנקרא ממזרח בשמו?

הטאלות המסומנות x קשות והמסומנות x קשות ביותר, יפתור כ"א לפי דרגתו. טאלות וגם תשובות נא לשלוח לנחמה ליבוביץ, קרית משה ירושלים.